

ХЕДЖУВАННЯ ВАЛЮТНИХ РИЗИКІВ У МІЖНАРОДНОМУ БІЗНЕСІ З ВИКОРИСТАННЯМ МОЖЛИВОСТЕЙ МІЖНАРОДНОГО ВАЛЮТНОГО РИНКУ

HEDGING CURRENCY RISKS IN INTERNATIONAL BUSINESS USING THE OPPORTUNITIES OF THE INTERNATIONAL FOREIGN EXCHANGE MARKET

Статтю присвячено дослідженню хеджування валютних ризиків у міжнародному бізнесі. Зазначено, що міжнародний валютний ринок – найбільший з усіх світових ринків, що динамічно розвивається. Обґрунтовано та запропоновано характерні риси міжнародного валютного ринку. Також зазначено, що валютні операції забезпечують економічні зв'язки між учасниками, що знаходяться по різні боки державних кордонів: розрахунки між фірмами з різних країн за постачання товарів та послуг, іноземні інвестиції, міжнародний туризм і ділові поїздки. Визначено, що хеджування валютних ризиків – це захист коштів від невідомого руху обмінних валютних курсів і здійснюється у фіксації поточної вартості коштів за допомогою укладення угоди на валютному ринку. За хеджування зникає ризик зміни курсів, і це дає можливість прогнозувати діяльність компанії та бачити фінансовий результат, що не скривлений курсовими коливаннями, що дасть змогу заздалегідь визначити ціни на продукцію, розрахувати прибуток та ін. Основною відмінністю хеджування від інших видів операцій є те, що його метою є не отримання додаткового прибутку, а зниження ризику потенційних утрат. Оскільки за зниження ризику практично завжди доводиться платити, хеджування, звичайно, пов'язане з додатковими витратами.

Ключові слова: хеджування, валютні ризики, міжнародний бізнес, міжнародний валютний ринок, валютні операції.

Стаття посвячена дослідженню хеджування валютних ризиків у міжнарод-

ном бізнесі. Указано, що міжнародний валютний ринок являється самим крупним из всех мировых рынков, который динамично развивается. Обоснованы и предложены характерные черты международного валютного рынка. Также указано, что валютные операции обеспечивают экономические связи между участниками, находящимися по разные стороны государственных границ; расчеты между фирмами из разных стран за поставки товаров и услуг, иностранные инвестиции, международный туризм и деловые поездки. Определено, что хеджирование валютных рисков – это защита средств от невыгодного движения обменных валютных курсов и осуществляется в фиксации текущей стоимости средств посредством заключения сделки на валютном рынке. При хеджировании исключается риск изменения курсов, и это дает возможность прогнозировать деятельность компании и видеть финансовый результат, который не искривлен курсовыми колебаниями, что позволит заранее определить цены на продукцию, рассчитать прибыль и др. Основным отличием хеджирования от других видов операций является то, что его целью является не получение дополнительной прибыли, а снижение риска потенциальных потерь, так как за снижение риска практически всегда приходится платить, хеджирование, конечно, связано с дополнительными затратами.

Ключевые слова: хеджирование, валютные риски, международный бизнес, международный валютный рынок, валютные операции.

УДК 339.722:330.131.7]:368.81

DOI: <https://doi.org/10.32843/infrastuct56-21>

Легостаева О.О.¹

к.е.н.,

доцент кафедри міжнародного бізнесу та економічної теорії

Харківський національний університет імені В.Н. Каразіна

Liegostaieva Olena

V.N. Karazin Kharkov National University

The article is devoted to the study of currency risk hedging in international business. The article notes that the international foreign exchange market is the largest and fastest growing of all world markets. The characteristic features of the international currency market are substantiated and offered. It is also noted that foreign exchange transactions provide economic ties between participants located on different sides of state borders: settlements between firms from different countries for the supply of goods and services, foreign investment, international tourism and business travel. It is determined that hedging of currency risks is the protection of funds from the unfavorable movement of exchange rates, and is carried out in fixing the current value of funds by concluding an agreement on the foreign exchange market. When hedging, the risk of exchange rate changes disappears, and this makes it possible to forecast the company's activities and see the financial result, which is not distorted by exchange rate fluctuations, which will allow you to determine product prices, calculate profits, etc. The main difference between hedging and other types of transactions is that its purpose is not to generate additional profits, but to reduce the risk of potential losses, as risk reduction is almost always necessary to pay, hedging, of course, involves additional costs. Hedging is a way to improve business planning. An enterprise wishing to use this service shall pledge the specified amount, from which losses on its positions will be deducted. In today's conditions, thanks to the foreign exchange market, there is a very reliable way to hedge currency risk. This method is to fix the current value of funds by concluding agreements in this market. With hedging, the company eliminates the risk of exchange rate fluctuations, and this allows you to forecast activities and see the financial result, which is not changed by exchange rate fluctuations. Allows you to pre-determine product prices, determine profits, etc. Thus, the principle of hedging in international business is to open a currency position in a foreign currency account for future transactions to convert funds.

Key words: hedging, currency risks, international business, international currency market, currency transactions.

Постановка проблеми. У сучасних умовах господарювання наша держава переживає змінність курсу української валюти. Це зумовлює скорочення обсягу експорту та інвестицій, економічної та соціальної деградації. Організація функціонування в країні всіх видів валюти є сильним

чинником, що впливає на її подальший економічний розвиток. Валютні ринки країн світу та валютний ринок України більшою мірою відображають стан економіки країни.

Швидкий розвиток зовнішньоекономічних відносин викликав потребу у валютно-обмінних,

¹ ORCID: <http://orcid.org/0000-0001-6753-3168>

конверсійних операціях для здійснення розрахунків за зовнішньоекономічними операціями, інвестування міжнародних проєктів, отримання спекулятивних прибутків та страхування валютних ризиків. Комерційні банки функціонують як посередники у валютних розрахунках. Вони виконують широкий спектр валюто-обмінних операцій. Але українські банки зазвичай виконують не всі з них. Це зумовлено недостатнім досвідом у сфері валютних операцій та низкою інших суб'єктивних причин.

Швидка зміна економічної ситуації в країні у зовнішньоторговельних і валютно-фінансових відносинах з іноземними державами, новизна завдань валютного регулювання і брак практичного досвіду вирішення виникаючих проблем – усе це визначає актуальність вибраної теми дослідження.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Проблемами у сфері розвитку та функціонування валютного ринку, валютних операцій займалися такі вчені-економісти: С. Арбузов [1], О. Береславська [2], О. Дзюблюк [3], Я. Крупко [4], А. Кузнєцов [5; 6], О. Пахненко [7] та ін.

Але вивчення публікацій із даної проблематики свідчить про те, що сьогодні потребує подальшого дослідження та пошуку напрямів удосконалення хеджування валютних ризиків у міжнародному бізнесі з використанням можливостей міжнародного валютного ринку.

Постановка завдання. Метою дослідження є теоретичне узагальнення й обґрунтування хеджування валютних ризиків у міжнародному бізнесі з використанням можливостей міжнародного валютного ринку, а також розроблення пропозицій і рекомендацій на цій основі.

Виклад основного матеріалу дослідження. Міжнародний валютний ринок – найбільший з усіх світових ринків та динамічно розвивається. Його обсяг становить до 90% міжнародного фінансового ринку, що в 10 разів перевищує загальний річний валовий національний продукт усіх держав світу з денним обігом коштів від 1 до 1,5 трлн USD. Велику частину цього обсягу становлять операції з американським доларом (USD), британським фунтом стерлінгів (GBP), швейцарським франком (CHF), японською ієною (JPY). Основними центрами цього ринку є світові фінансові центри: Токіо, Франкфурт, Лондон, Нью-Йорк, Чикаго.

Характерними рисами міжнародного валютного ринку можна вважати такі:

- ліквідність: величезні обсяги обертаються на ринку грошових коштів, і величезна кількість учасників призводить до того, що можна в будь-який момент купити або продати практично будь-яку кількість валюти, і до того, що спред між ціною купівлі та продажу становить від 0,001 до 0,05%;

- доступність: ринок працює 24 год. на добу шість днів на тиждень;

- прозорість: більшість учасників ринку дізнається про події одночасно, що ставить усіх учасників у рівні умови; фундаментальні економічні показники регулярно публікуються, очікувані і прогнозовані;

- прогнозованість: методи технічного аналізу дають змогу оцінити можливі тенденції (тренди), що виникають у русі валютних курсів відносно один одного;

- стохастичний характер: рух курсів валют на міжнародному валютному ринку носить імовірнісний характер.

Валютні операції встановлюють економічні зв'язки між суб'єктами, що знаходяться по різні боки державних кордонів: розрахунки між фірмами з різних країн за постачання товарів та послуг, іноземні інвестиції, міжнародний туризм і ділові поїздки. Без валютних операцій такі основні види економічних операцій не могли б існувати. Але гроші слугують тут інструментом, самі стають товаром. Попит на окрему валюту в конкретних ділових центрах змінюється в часі, причому змінюється непередбачувано. Валютний курс то піднімається вгору, то падає. Це означає, що можна купити валюту дешевше і через деякий час продати її дорожче, отримавши при цьому прибуток.

Торгівля валютою сама по собі стала окремим видом економічної діяльності: не менше 80% усіх угод становлять спекулятивні операції, що мають на меті отримання прибутку від операцій на різниці валютних курсів [1]. Операції ці привертають безліч учасників – як фінансових організацій, так і індивідуальних інвесторів і здійснюються за допомогою трейдерів. Трейдери є представниками на ринку власників капіталу – фізичних і юридичних осіб, а також самостійними учасниками ринку.

У більшості розвинених країн діє режим гнучкого курсоутворення, за якого курс національної валюти визначається ринком. Йдеться про попит та пропозицію всіх учасників валютного ринку (бізнес, населення, фінансові установи, іноземні інвестори) в конкретний проміжок часу. Слід зауважити, що короткострокові та довгострокові тенденції на валютному ринку здійснюються під впливом фундаментальних економічних чинників: іноземних інвестицій, динаміки експортно-імпортних операцій тощо. І саме управління валютними ризиками є найбільш ефективним, коли опирається на відповідні фундаментальні чинники і тенденції.

Хеджування валютних ризиків відбувається шляхом купівлі (продажу) валютних контрактів на строк одночасно з продажем (купівлею) валюти, яка є в наявності, з таким же строком поставки і проведення зворотної операції з настанням строку фактичної поставки валюти.

Хеджування валютного ризику – це захист коштів від невігідного руху обмінних валютних курсів і здійснюється у фіксації поточної вартості коштів за допомогою укладення угоди на

валютному ринку. За хеджування зникає ризик зміни курсів, і це дає можливість прогнозувати діяльність компанії та бачити фінансовий результат, що не скривлений курсовими коливаннями, що дасть змогу заздалегідь визначити ціни на продукцію, розрахувати прибуток та ін. [7].

Основною відмінною ознакою хеджування від інших операцій є не отримання додаткового прибутку, а зменшення ризику потенційних витрат, оскільки за зниження ризику практично завжди доводиться платити. Хеджування пов'язане з додатковими втратами (прямі витрати, недоотримання прибутку).

Із хеджуванням пов'язані витрати і значні труднощі. Але роль хеджування у визначенні сталого розвитку компанії є досить великою. Це здійснюється за рахунок значного зниження ризику цін, що пов'язаний з отриманням сировини і поставкою готової продукції. Хеджування процентних ставок і обмінних курсів зменшує невизначеність фінансових потоків, що забезпечує більш ефективне фінансове управління. У результаті знижуються коливання прибутку і покращується менеджмент виробництва.

Компанії різних країн, укладаючи зовнішньоекономічні угоди з відстрочкою платежів, використовують інструменти хеджування. Це дає можливість забезпечити себе від несприятливого руху курсу валюти в майбутньому.

Статистика говорить про те, що обсяг угод спот на світовому валютному ринку значно поступається обсягу угод із використанням хеджування. Але, незважаючи на розширення практики керування ризиками інструментами хеджування валютних ризиків, в Україні цей сегмент ринку залишається недостатньо врегульованим, що надає фінансовим установам і підприємствам значних ризиків.

За даними НБУ, на Міжбанківському валютному ринку України питома вага операцій спот перевищує 97%. Зазначимо, що НБУ не витрачає міжнародні резерви на підтримку курсу національної валюти. Поточний курс національної валюти є ринковим, що відображає тенденції в економіці і реальний стан.

У цілому макроекономічні показники країни продовжують поліпшуватися: інфляція поступово знижується, відбувається поступове економічне зростання.

Одним із головних чинників зниження інфляції в 2019 р. до середньострокової мети НБУ в 5% було саме зміцнення гривні [7]. Національний банк і надалі утримуватиме інфляцію на цьому рівні. Це відкриває напрям для довгострокового бізнес-прогнозування та поступового відновлення кредитів.

Валютна лібералізація збільшує волатильність на валютному ринку, тому бізнес повинен активніше використовувати інструменти хеджування,

включаючи валютні форварди. Виникає необхідність підприємств пристосовуватися до умов сьогодення, де курс гривні підтримується штучно, гривня може не лише девальвувати, а й зміцнюватися.

Хеджування – це шлях до поліпшення бізнес-планування. Підприємство, що хоче використати дану послугу, переводить під заставу зазначену суму, від якої відніматимуться збитки по його позиціях. Типовими умовами роботи є застава сума в 5–10 тис дол. США та надання 20-кратного «плеча». Тобто, маючи на спецрахунок 10 тис дол. США, інвестор оперує капіталом на загальну суму в 200 тис дол. США. У цьому разі говорять не про реальну придбану валюту, а про купівлю з обов'язковим продажем (або навпаки), тобто про торгівлю, яка називається маржинальною.

Таким чином, учасник ринку оперує сумами в результаті дії маржинального механізму. Ці суми перевищують у декілька разів кількість його власних коштів. Великим може бути і фінансовий результат такої операції.

Основна мета торгівлі на будь-якому ринку – це купити товар дешевше, а продати його дорожче. Так відбувається і на міжнародному ринку валют. Виникає необхідність визначити напрям коливання ціни валюти і купити валюту, ціна на яку збільшується, або продати валюту, ціна на яку знижується, а потім отримати прибуток.

Компанії є активними учасниками міжнародного валютного ринку і займаються зовнішньоторговельними операціями в усьому світі. У експортерів існує постійний інтерес продавати іноземну валюту, а у імпортерів – купувати її.

Курси валют постійно змінюються на міжнародному ринку forex. У результаті цього реальна вартість товару, що купується або продається за валюту, може значно змінитися, і угода, що здавалася вигідною, може виявитися збитковою. Але можлива й інша ситуація, коли зміна курсу валюти може призвести до прибутку. Для торгової компанії важливо мати можливість прогнозувати реальну собівартість товару, який купується або продається.

У великих компаніях, які здійснюють експортно-імпортні операції, існують аналітичні відділи. Ці відділи займаються прогнозуванням валютних курсів. Але повністю виключити невизначеність прогнозування не має змоги, тому компанії широко використовують у своїй діяльності хеджування валютних ризиків.

Облік у компанії здійснюється в одній валюті, тому в результаті переоцінки статей в іноземних валютах можливі прибутки або збитки за коливання курсів цих валют. Майбутні доходи або витрати, грошові кошти в іноземних валютах можуть призвести до валютного ризику.

В умовах сьогодення завдяки валютному ринку виник дуже надійний спосіб хеджування валютного ризику. Цей спосіб полягає у фіксуванні

поточної вартості коштів за допомогою укладання угод на даному ринку. За допомогою хеджування у компанії зникає ризик коливання курсів, і це дає можливість прогнозувати діяльність та бачити фінансовий результат, що не змінений курсовими коливаннями, заздалегідь визначити ціни на продукцію, визначити прибуток та ін.

Можна визначити два основних типи хеджування: хеджування покупця і хеджування продавця. Хеджування покупця здійснюється для зменшення ризику, який пов'язаний із можливим ростом цін товарів. Хеджування продавця здійснюється в протилежній ситуації – для обмеження ризику, який пов'язаний із можливим зменшенням цін на товари.

Висновки з проведеного дослідження. Таким чином, принцип хеджування в міжнародному бізнесі полягає у відкритті валютної позиції на валютному рахунку для майбутньої операції по конвертації коштів. У імпортера виникає необхідність покупки іноземної валюти. У цьому разі імпортер заздалегідь відкриває позицію купівлі валюти на рахунку, а коли настає момент реальної покупки валюти у своєму банку, він закриває позицію. Експортеру необхідно продати іноземну валюту, він заздалегідь відкриває позицію продажу валюти на рахунку, а коли настає момент реального продажу валюти у своєму банку, закриває цю позицію.

Використання сучасних інструментів хеджування – це крок, який наближує український бізнес до найкращих світових стандартів. Це гарантує підприємствам фіксований рівень прибутку і можливість довгострокового бізнес-прогнозування.

БІБЛІОГРАФІЧНИЙ СПИСОК:

1. Арбузов С. Стан і перспективи грошово-кредитного ринку України. *Вісник НБУ*. 2012. № 6. С. 3–8.
2. Береславська О. Дисбаланси валютного ринку України. *Вісник Національного банку України*. 2013. № 3(205). С. 3–44.
3. Дзюблук О.В. Валютно-курсові аспекти антикризової економічної політики. *Банківська справа*. 2017. № 4. С. 14–33.
4. Крупко Я. Деякі питання вдосконалення валютного законодавства України. *Підприємство, господарство і право*. 2018. № 8. С. 149–151.

5. Кузнєцова А.Я. Концептуальні засади формування механізму валютного регулювання в Україні. *Бізнес Інформ*. 2017. № 9. С. 215–220.

6. Кузнєцова А. Переваги та недоліки лібералізації валютного регулювання в Україні. *Світ фінансів*. 2017. № 3. С. 136–145.

7. Пахненко О.М., Глибока Н.А., Черненко Є.О. Валютні деривативи як інструменти хеджування валютних ризиків в Україні. *Гроші, фінанси і кредит*. 2017. № 10. С. 62–68.

8. Офіційний сайт Національного банку України. URL: <http://www.bank.gov.ua/> (дата звернення: 11.05.2021).

REFERENCES:

1. Arbuzov S. (2012) Stan i perspektivy hroshovo-kredytnoho rynku Ukrainy [Status and prospects of the money market of Ukraine]. *Bulletin of the NBU*, no. 6, pp. 3–8.
2. Bereslavska O. (2013) Dysbalansy valiutnoho rynku Ukrainy [Imbalances of the foreign exchange market of Ukraine]. *Bulletin of the National Bank of Ukraine*, no. 3(205), pp. 3–44.
3. Dzyublyuk O.V. (2017) Valiutno-kursovi aspekty antykrizovoi ekonomichnoi polityky [Exchange rate aspects of anti-crisis economic policy]. *Banking*, no. 4, pp. 14–33.
4. Krupko J. (2018) Deiaki pytannia vdoskonalennia valiutno ho zakonodavstva Ukrainy [Some issues of improving the currency legislation of Ukraine]. *Enterprise, economy and law*, no. 8, pp. 149–151.
5. Kuznetsova A.Ya. (2017) Kontseptualni zasady formuvannia mekhanizmu valiutnoho rehuliuвання v Ukraini [Conceptual bases of formation of the mechanism of currency regulation in Ukraine]. *Business Inform*, no. 9, pp. 215–220.
6. Kuznetsova A. (2017) Perevahy ta nedoliky liberalizatsii valiutnoho rehuliuвання v Ukraini [Advantages and disadvantages of liberalization of currency regulation in Ukraine]. *The world of finance*, no. 3, pp. 136–145.
7. Pakhnenko O.M., Gliboka N.A., Chernenko Ye.O. (2017) Valiutni deryvatyvy yak instrumenty khedzhuvannia valiutnykh ryzykiv v Ukraini [Currency derivatives as tools for hedging currency risks in Ukraine]. *Money, finance and credit*, no. 10, pp. 62–68.
8. Ofitsiynyi sait Natsionalnoho banku Ukrainy [Official site of the National Bank of Ukraine]. URL: <http://www.bank.gov.ua/> (accessed 11 May 2021).